

[Patursson.]

Lovbestemmelser og Sædvanerettigheder. Det vil deraf ses, at særlig den Odelsretten senere tilknyttede Aasædesret, at „ældste søn viger til hovedbøllet“, formentlig altid har været hævdet af Kongsbønderne og som Sædvaneret lovformelig er gaaet over til gældende Ret ved Forordningen af 30. Maj 1691.

Der mangler Underretning om, hvorledes Forholdet var, før det gejstlige Gods gik over til Kongsgods, men man fejler neppe meget ved at antage, at Biskopperne som Regel, selv om Bjendommene forbrødes til Kirken af Hensyn til Lands Sæd og Skik, fremdeles tillod Besidderen at indehave Gaarden, dog med den Forskel, at han nu maatte indehave samme som Skattebonde, Lejlænding, og ikke som Odelsbonde. At Arvefølgen som Regel vedblev at være den samme som for Odelsgodset, er der ingen Grund til at betvivle, forudsat at Arvtageren var villig til at svare de paalagte Afgifter. Ganske vist er det ikke muligt at dokumentere foranførte, men Sandsynligheden for Rigtigheden af omtalte Arvefølge grunder sig dog paa mundtlige Overleveringer, hvilket bl. a. fremgaar af forhenværende Landstingsmand, Sysselmand Olsens Udtalelser i Lagtinget 1879 ved anden Behandling af Forslag til Kongsgodsets Overgang til Selveje, se Tillæg til Forslag og Betænkninger afgivne af den færøske Landbokommission 1911, Side 694, hvor han anfører:

„Førend Kongsgårdene bleve Kloster-gods og altså Kirkens Ejendom, havde de været Odelsgods, medens de hele Tiden havde været i den samme Stands — Fæstebøndernes — Besiddelse.“

I hernævnte Retning taler ogsaa et Brev af 2. November 1559, udstedt af Frederik den Anden til Indbyggerne paa Færøerne (Norske rigsregistrarer I. 277), altsaa kort efter at Kronen havde overtaget Rettighederne, som bestemmer, at

„... når nogen af vores og Kronens Bønder og Tjenere på Færø fæster nogen Gård af vor Foged, som der samme steds Befaling haver, da skal han den have, nyde, bruge og beholde, imeden og al den Stund han samme Gård bygger, forbedrer og ved Magt holder, og udgiver hans Landgilde i tilbørlig Tid.“

Et talende Bevis for, at Kongsbønderne har følt sig forurettede, i Fald der af den kongelige Befalingsmand skete Afvigelser fra den sædvanemæssige Arvefølgeret, ses af de færøske til København udsendte Stænderdeputeredes Ansøgning til Kongen af 18. Oktober 1672. Disse Udsendinge mødte frem

med Paaklage over kongl. Majestæts Landfoged udi Færø, Søfren Pedersen, bl. a. i Anledning af at han var begyndt at prange med Kongsgaardene. Det hedder i Ansøgningen:

„Og på det al misbrug og underslæb kan forkommes, bede vi allerunderdanigst, at, efter højlovlig konning Kristian den 4des Reces, den afdøde bondes søn eller næste arving måtte allernådigst være næst til at fæste kongens eller nogen anden jorddrottes gård.“

Ansøgningen blev i Hovedsagen imødekommet, idet der allerede den 16. April 1673 udstedtes en Anordning om, at

„den ældste søn må efter sin faders død, hvor enken sig ei igen vil gifte og gården selv besidde, den uhindret for fæste nyde, og sålænge han vores rettigheder deraf udgør, beholde“.

Det bemærkes her i Parentes, at Griffenfeldt, der havde forfattet Grevernes og Friherrernes Privilegier af 25. Maj 1671, ogsaa angives at have udfærdiget Anordningen af 16. April 1673.

Denne Anordnings Bestemmelser optoges senere i Forord. af 30. Maj 1691 § 9 og er den endnu gældende Bestemmelse for Arvefølgeretten til de færøske Kongsgaarde.

I Anledning af, at Indenrigsministeriet ved en Skrivelse af 25. Marts 1850, overførte et særligt indtruffet Tilfælde ved et Fæsterskifte, havde fortolket Bestemmelserne af 30. Maj 1691 derhen, at ikkun ældste Søn, men i Tilfælde af dennes Død før Tiltrædelsen ikke hans Linie var berettiget til Ejendommens Overtagelse, betragtedes denne Fortolkning af Færingerne som et Indgreb i deres gamle Rettigheder. Dette førte til, at Lagtinget optog Sagen og ansøgte om Lovbestemmelse for Genindførelsen af den før fulgte Sædvane, der endog skulde (i Lighed med den gamle Odelsindløsningsret) have tilbagevirkende Kraft. Under Sagens Behandling i Rigsdagen udtalte Færøernes daværende Folketingsmand O. P. Effersø, se Folketings-tidende 1870—71, Spalte 1019 følgende:

„Ligesom Loven saaledes gennem Odelsretten værnede om det private Jordgods Bevarelse i Familien, saaledes har den ved Loven af 1691 værnet om Fæstegodsets Bevarelse i Familien. Dette Forhold har vistnok eksisteret i den allerældste Tid, endog inden 1691, og siden ind i dette Aarhundrede, saaledes at Fæstet gik fra Fader til ældste Søn, saa at det altsaa blev et Slags Arvefæste. Ministeriet har ved sin Fortolkning af